

Muoto ja muuttuva maailma

Valmistellessani luentoa tuli vastaan Paulo Freiren lausuma ajaton viisaus: ”Ihminen oppii uimaan vedessä eikä kirjastossa.” En tällä lainauksella halua mitenkään väheksyä korvaamattoman tärkeää elämänumppiani – kirjastoa –, mutta haluan paljastaa, että liike on aina kiehtonut minua. Tarkoitan erityisesti harjoitettua liikettä, jossa kehon ja mielen välisen yhteistyön harjaannuttaminen ja hallinnan tuntemus tuottaa teknisesti hallittua osaamista – nyt aivan tietoisesti vältän mainitsemasta puhuvani tässä erityisesti esimerkiksi tanssista, ennalta suunniteltujen toimintojen sarjasta, muodosta, koreografiasta tai koreografialle rinnasteisesta ilmiöstä – arkisiin toimintoihin suhteutettuna opetus- tai liiketoimintasuunnitelmasta, omasta tai annetusta koreografiasta ja muodosta, joiden ohjaamana arjessa toimiessamme liikumme.

Opettajakin oppii uimaan vedessä!

Opettajan arjessa liikkeen muodon kehittäminen ja samanaikainen vaaliminen on paradoksaalinen haaste, koska muoto alkaa ajan myötä myös kaventaa itse itseään, jos sen vaalimiseen valjastetut opettaja-asiantuntijat joutuvat turvautumaan olemassa olevaan rakenteeseen – uskaltamatta tai saamatta oikeutusta ylittää totuuden ja sovitun raameja. On siis syytä muistaa, että opettajakin oppii uimaan vedessä! Muotovaatimus on siis myös vallan väline, koska sen avulla voidaan murtaa epätoivottava muodon rajoja venyttävä yritteliäisyys, joka voisi muuttaa iskostuneita valta-asetelmia.

Muutoksen tekemisen ja hakemisen ongelma voisi kulminoitua siten, että (talouspaineissa) lähdetään hakemaan ratkaisuja liian kaukaa perusmerkityksistä ja -tehtävästä. Lopulta ei enää uskalleta luottaa perustehtävään, vaan yhtäältä jähmetytään siilipuolustukseen ja toistetaan vanhaa tai toisaalta tehdään liian suuria liikkeitä ja lähdetään pakoon – keventämään tai popularisoimaan –, vaikka olisikin pohdittava uuden ajan tapoja tuoda vanhaa muotoa ja siten perustehtävää näkyväksi. Liike voi myös hapertua ja lopulta rappeutua! Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun pidetään kynsin hampain kiinni muodosta, mutta unohdetaan liikettä jäsentävän muodon alkuperäinen merkitys tai

tehdään irrallisia ja äärimäisiä muutoksia miettimättä niiden merkitystä ja yhteyttä liikkeen alkuperäiseen tehtävään.

Miten perustehtävää voitaisiin kirkastaa uudessa ajassa?

Soveltaen voi sanoa, että kamppailtaessa jatkuvien muutos- ja tuloshaasteiden kanssa edellytys sille, että vältetään liikkeen ja toiminnan harjoittamisen degeneraatio on, että muistetaan oman muodon oikeutus – perustehtävä – ja se, ”mitä ja ketä varten olemme olemassa”. Toivottavaa olisi pohtia, miten perustehtävää voitaisiin kirkastaa uudessa ajassa muotoa vaalien, mutta kuitenkin siten, että se ei kaventaisi luovuutta tai johtaisi ylilyönteihin, vaan pikemminkin kannustaisi oivaltavuudellaan kohti avoimuutta ja yhteisöllisyyttä.

Itsensä kaventaneessa muodon degeneraatiossa on valitettavaa, että usein ne, jotka yrittävät tehdä jotain asialle, tuoda uusia ydintehtävää vaalivia näkökulmia, saavat osakseen merkitystä väheksyvän kritiikin, jossa painotetaan, että ihan mielenkiintoinen, mutta ”muotoseikat ovat puutteelliset”. Tämä johtaa siihen, että on helpompi tehdä jotain kokonaan irrallista kuin kehittää perittyä muotoa.

Hallinnan tarve kahlitsee

Olipa kyse opettamisesta tai mistä tahansa muuttuvaan maailmaan sijoittuvasta liikkeestä tai liikkeeseen kannustavasta hankkeesta, ei todellisen muutoksen tarvitse olla äärilaidoista toiseen siirtymistä, vaan parhaimmillaan se voi olla uteliasta, radikaalia, tyylikkäästi muotoa vaalivaa, mutta samalla ajantasaista suunnan ja sävyn tarkistamista. On kuitenkin oltava varuillaan, koska liikkeen kauneuden hallinnan halu saattaa vangita tekijänsä täydellisyyden tavoitteluun, ja paradoksaalisesti juuri tuossa täydellisyyttä lähestyvässä kohdassa liikkeestä alkaa kadota kauneus, kun liike jähmettyy teknisyteen – nukkemaisuuteen. Hallinnan tarve kahlitsee tekijänsä, eikä enää anna tilaa yllätykselle. Esimerkkinä vaikkapa silmänräpäyksen kestävä korjaus, jota tuskin havaitsee, mutta joka tekee liikkeestä inhimillisen – ja antaa katsojalle tilaa tuntea jotain, mitä ei ehkä kuitenkaan osaa eritellä. Pienet korjaukset antavat myös liikkeen suorittajalle tilaa tuntea ja mahdollisuuden vaalia nöyrää valmiuttaan uuden kokeiluun ja etsintään.

Täydellisyyttä ei ole

Sain luentoni valmiiksi ja mietin, että täydellisyyttä ei ole – mutta hypättäessä veteen on muistettava, että loistavaan suoritukseen tarvitaan aina ”Stimmung und Technik”.

Kirsi-Marja Saurén

Kirsi-Marja Saurén työskentelee aikuiskasvatustieteen ja kasvatustieteiden oppiaineiden yliopistonopettajana [avoimessa yliopistossa](#).

Lähetä palautetta kirjoittajalle: kirsi-marja.sauren@juu.fi

Pääkuva [iClipart.com](#)-kuvapankista, viereinen kuva: Petteri Kivimäki